

בלפולא דאורייתא

שיעורו של הנאון רבי רפאל סויד שליט"א

ראש כולל שערי דעה

פרשת שמיני תשפ"ד

גיליון מס' 17

נוקי סייבר בהלכה

אותו וירוס, וינזק להם הנגן, האם ניתן לחייבו, ולכאור' יש לדון האם הוירוס נחשב כבור או כאש, דשמא אי הוי כבור, הנגן הרי הוא ככלים בבור, אכן יש לדחות טענה זו: א'. מבו' בתוס' ב"ק [כחא] לענין בגדים שנטנפו שלא ששייך לומר בזה שבירתן זוהי מיתתן, וע"כ ליכא פטור כלים בבור, וה"ה הכא, שניתן לתקן את הנגן, ועוד דהוירוס דמי לבור המתגלגל, ובהא לא אמרי' פטור על הכלים, [ע"י ב"ק ויא], ואי נימא שהוירוס חשיב כאש, שהלא כח אחר מעורב בו, ואינו הולך מצד עצמו, ומאידיך גיסא הוא הולך, ועל כן לא דמי לבור, יש לדון האם החומר שיש בנגן ונמחק ועולה כסף לשחזור, נחשב טמון באש, וגם טענה זו אינה נכונה, שהלא מבו' בתוס' שכל מה שאמור להיות בתוך המקום השרוף, לא נאמר בו פטור טמון באש.

ג'. לפני כעשרים שנה התפרסם מעשה בפקידה בבנק שגנבה כסף מלקוחות בסכום של מאות מיליונים, וזאת על ידי שכל יום גנבה כמה שקלים מכל חשבון, וכמובן שנשלחה לשנות מאסר רבות, אולם לכאור' לא ברור כלל שחייבת לשלם, שהלא ההגדרה של בנק היא הלוואה, שהרי הבנק יכול להשתמש בכסף, ודבר זה נפק"מ לענין שמיטת כספים, ולענין ירושת בכור שאינו נוטל בראוי כבמוחזק, וא"כ ההגדרה של הפעולה של לקיחת כסף מכל חשבון, אינה יותר מקורע שטרותיו של חבירו, שחייב מדין גרמי, אולם קי"ל דגרמי בשוגג פטור, ובמקרה שם מדובר היה בסחיטה באיומים.

ד'. ובחידושי רבי שלמה [היימן, כתבים ותשובות ח"ב סי' ח] כתב על מקרה שהיה זוג חרדי בארה"ב, שהבעל נפטר ולא השאיר אחריו זרע, והיו לו אחים חילונים, ועפ"י הלכה הם יורשים את כל הכסף, והגיעה האלמנה לפניו וביקשה סעד ומרפא, כדי שלא תישאר ללא מאום [מלבד הכתובה], ואמר הגר"ש היימן שהנה כל הכסף נמצא בבנק, ועפ"י חוק כסף שייך רק לאישה, ומעתה תבוא האישה ותבקש מהבנק הלוואה כנגד כל הסכום הנמצא בחשבון, ובוודאי שהבנק יתן לה, שהלא יש להם כנגד את כל הכסף בחשבון, וכעת לא תשיב את ההלוואה, והדבר מותר, שהרי מדובר בבנק של גוים, והפקעת הלוואתו מותרת, אלא שכעת הבנק יחלט את כל הכסף שנמצא בחשבון, ונמצא שהאחים נפסדים מכך, מ"מ לא הוי אלא אי קיום השבת אבדה, ואין מצוות השבת אבדה לאדם שאינו שומר תורה ומצוות [באופן שאינו תינוק שנשבה].

בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה של התקפות סייבר המבוצעות בכלים טכנולוגיים, שמשפיעות על התשתיות הקריטיות ביותר של כל מדינה, כגון בתי חולים, שדות תעופה, חשמל מים ועוד, עד שיש הטוענים שבעתיד הקרוב עיקר המלחמות בין המדינות יהיו בצורה של מתקפות סייבר (ושמעתי רמז מהפסוק המלמד ידי לקרב ואצבעותי למלחמה, וכי אפשר להלחם באצבעות, מכאן רמז למלחמה במחשבים), ויש לדון מה גדרו של המזיק באמצעות מתקפת סייבר האם עפ"י הלכה יש לו דין מזיק.

א'. והנה זה פשוט שאין לומר על נוקי סייבר שהם בגדר היזק שאינו ניכר, מכיוון שדין היזק שאינו ניכר לא נאמר על הפעולה אלא על התוצאה, וממילא התוצאה של נזק הסייבר ניכרת מאוד, שהאחר מושבת וכדו', למרות שהפעולה כביכול היא נעלמת, ויל"ד בזה מטעם נוסף, מכיוון דהיזק שאינו ניכר שייך דווקא בנזק רוחני, כמו מדמע ומנסך, ולא באדם שהכניס חיידיקים וכדו', וכך נקטו כמה מהפוסקים, אולם הגר"א נגחובסקי זצ"ל הוכיח מהשער המלך [פ"ז מהל' חובל ה"ג] שאם נכנסה חתיכת חלב לבשר הוי היזק שאינו ניכר, למרות שבמעבדה יוכלו לזהות אותה, [וע"ע בפתחי תשובה חו"מ סי' שפ"ה סק"א]. ומעשה שהיה בעיור שהגיע עם כלב נחיה לסיור ביקב, ולפתע הכלב החל לשתות מהיין שבאחת החביות, ולאחר מכן התברר שהכלב חולה כלבת, ועל כן הוצרכו לשפוך את כל החבית, ונגרם נזק כספי גדול, ושאלה זו עלתה לדיון בבית הדין של הגר"נ קרליץ זצ"ל, שהסתפקו בשאלה זו, האם חיידיקים נחשבים היזק שאינו ניכר, אלא שאחד הדיינים עלה להגר"ח קנייבסקי זצ"ל וסיפר לו מעשה זה, ואמר הגר"ח שהלא מבואר בר"ה [ד,א] שאין דרכו של כלב לשתות יין, וא"כ הוי משונה, שהוא מדין קרן, ופלגא נזקא קנסא [ב"ק טו,א] ולא דנים דיני קנסות בזה"ז [שו"ע חו"מ סי' א], אך ראיתי בכתבי תלמיד הגר"ד לנדו שליט"א שהג"ר אברהם עמר שליט"א הקשה לפניו שהלא מצינו בעירובין [טז,א] הרבה קיבלתי מרבותי ולא קיבלתי אלא ככלב המלקק מן הים, וא"כ למרות שמי ים אינם ראויים לשתית כלב, בכל אופן כלב מלקק מהם, וא"כ שמא כלב מלקק יין, ודחה הגר"ד דשמא דברי הגמ' מיירי בים כנרת.

ב'. יל"ע מה הדין בבחור שהכניס נגן עם וירוס לעמדת הטענת שיעורים של קול הלשון, וגרם שהבאים אחריו, יקבלו את

ה'. ולפני מספר שנים התפרסם מעשה של נוכל מצרפת, שהיה מחייג בשעות הלילה לעשירי צרפת, בשיחת זום, והיה עוטה על פניו מסכת פנים, שבה הוא יכול להיראות כמו האדם שתמונתו נמצאת על המסכה, והיה מחקה את קולו של ראש מערכת הביון הצרפתית, ואומר לו בטון סמכותי שכעת נחטף אזרח צרפתי ע"י דעא"ש, ועושים להם תרגיל וכביכול נותנים להם כופר, ואז ידעו היכן הם נמצאים עם החטופים, אלא שהבנקים בצרפת סגורים בשעות הלילה המאוחרות ולכן אי אפשר להוציא כסף, ולכן הוא מבקש מאותו עשיר שיעשה העברה בנקאית מיוחדת לבנק במדינה אחרת, וכמובן שמיד בבוקר יחזירו לו את הכסף, ומזהיר שאותו שלא יגלה דבר זה לשום אדם, ואותו עשיר מאמין שהלא הנוכל נראה אכן כראש סוכנות הביון, וכעת יש לדון מאיזה דין ניתן לחייב את אותו נוכל, שהרי העבודה שרימה אותו לא מחייבת בממון, ודין גולן ל"ש הכא, שהרי לא נגע בכסף בעצמו, אלא רק הטעה את אותו עשיר, והביאור בזה שמחויב לשלם מדין "ערב", שהוציא מעות על פיו, [ע"י קידושין ז, א.].

ו'. ומדין זה נבין ג"כ מדוע אברך שמבקש מחברו את כרטיס האשראי שלו כדי לקנות משהו במכולת, מחויב לשלם לו, שהרי המציאות בכרטיסי אשראי היא כזו, שבעבר אנשים היו משלמים במזומן ובצ'קים, מה שגורר בקשות הנחה מחמת שאין לו כעת את כל הכסף, וכן צ'קים שחוזרים, ועל כן עשו כרטיס אשראי, שחברת האשראי משלמת את הכסף מיד, וגובה מהלקוח רק בסוף החודש, וגובה ע"ז עמלה של אחוז

אחד מהעסק, ולכאור' הרי מדובר בריבית קצוצה, שהלא מדובר כאן בהלוואה, שחברת האשראי מרוויחה עליה, אולם באמת אי"ז הלוואה, אלא מכירה וקנייה, והיינו כביכול חברת האשראי אומרת לחנות שהם קונים מהם כיום מוצרים בשווי של מאה אלף שקלים, ומכיוון שהם קונים בסכום כ"כ גדול, העסק עושה להם הנחה, ומעתה צ"ב מה מחייב את האברך לשלם על השימוש בכרטיס האשראי, שהלא בהעברת כרטיס האשראי הוא בסה"כ גרם שבסוף החודש יחייבו את חברו, והביאור כמ"ש למעלה שהוא חייב מדין "הוציא מעות על פיו". ודו"ק.

ז'. יש לדון האם אדם שפורץ לאתר של עסק, ומשביתו מפעילות וגורם לו נזק גדול, איך מגדירים דבר זה, ונראה שיש לחלק נזק זה לשניים, שאת עלות התיקון בוודאי שמחויב לשלם, והוא כאדם המזיק, אולם את ההפסד של הלקוחות בזמן שהאתר היה מושבת, נראה שאין לחייבו בדיני אדם, כיוון דהוי כ"מבטל כיסו של חברו" שדינו כגרמא [ע"י ב"מ קד, א.].

ח'. ויש לדון בקבוצת אנשים שרצו להילחם בעסק מסוים, ועל כן נכנסו כולם יחד לאתר העסק כדי להקריסו, ולכאור' דמי לחמישה שישבו על ספסל אחד [ע"י ב"ק יב.]. [ומעשה שהיה בשישה אנשים שנכנסו למעלית שמותר לעלות בה רק ארבעה בלבד, והמעלית ניזוקה, ודנו מי צריך לשלם את הנזק, ולכאור' דמי לחמישה שישבו על ספסל אחד, ופסק הגר"נ קרליץ זצ"ל שחייב מי שלחץ על המעלית, כיוון שהוא גרם את הנזק].

הוספות על הנכתב בשבוע שעבר בענין התשלום בתחבורה ציבורית

א'. בענין רישום פיקטיבי של בחורים ואברכים, העירוני בצדק שאר האברכים לא זכו בכסף זה בדיני ממונות, ועל כן בוודאי לא הוי גזל, אולם בכל אופן הוי חב לאחריני, אבל א"א הוציא ממון זה בדיינים, ובדרך אגב, לפני כשנתיים נכחתי בדיון בביה"ד של הגר"נ קרליץ בהרכב של הגרש"מ סגל שליט"א בדו"ד בין אברך שקבע חתונה קודם ימי הקורונה באולם, והגיעה הקורונה לעולם, ונסגרו האולמות, וע"כ תבע את המקדמה, ודנו בזה רבות, ודעת הגרש"מ סגל שאין בעלי האולמות חייבים להחזיר את המקדמה, כיוון שזה אונס כללי, ולא רק של בעלי האולמות, ואמרת להגרש"מ סגל שהלא המדינה פיצתה את בעלי האולמות, והיא קבעה שהם חייבים להחזיר את הכסף למזמינים, ולא שמיע ל"י כלומר לא ס"ל כהאי טענה, ונראה דהיינו משום שמה שהמדינה הביאה לבעל האולם אי"ז מעניינו של המזמין, ולפ"ז אף במענקים שחולקו לאחרונה למורות ולגנות, שהם דברים שלא היו כלולים בחוזה השכר שהגנת נכנסה לעבודתה, יל"ד טובא האם מנהל מוסדות שלוקח את הכסף לעצמו ניתן לתבוע אותו בד"ת, [מבלי להתייחס לענין המוסרי], כיוון דלמ"ד גזל עכו"ם מותר, אם גוי שלח את ראובן לתת כסף לשמעון, וראובן לא העביר הרי שהוא גזל מהגוי ולא משמעון, שהלא שמעון עדיין לא זכה בכסף, וא"כ מדובר בכסף, שהוא כבר כעת של שמעון, ואי"ז המצב בענייננו.

ב'. בענין טענת הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שא"א לקחת כסף

מהאפוטרופוס הכללי משום גזל, העירוני ידידי הרה"ג ידידיה אלמשעלי שליט"א שהלא אי נימא דלא כהקצוה"ח [ס"י רמ"ג סק"ח] דזכין לאדם אמרי' ולא זכין מאדם, וכן החזו"א לא ס"ל כהקצוה"ח בענין זה, א"כ מדין זכין יש לקחת את הכסף לשיבות, שהלא הכסף בלא"ה לא יגיע אליו, ואם לא ילך לשיבות הוא ילך לאוניברסיטאות וכדו', אכן יש לדון באדם חילוני שמתנגד לתורה, האם אפשר לומר עליו שזו זכות בשבילו, [ואדאתי' עלה לענין ירושות, שמעתי מהגר"י מרמרוש שליט"א שלפני מספר שנים היה אדם בחו"ל שהיה אוהד את חסידות צאנז, והיה גלמוד, וכתב צוואה חוקית על נכסיו לטובת החסידות, ומדובר בסכום של למעלה מעשרה מיליון שקלים, ושמע על זה קרוב משפחה רחוק שלו, שהוא היורש עפ"י הלכה, ופנה להגר"י מרמרוש ואמר שהכסף שייך לו עפ"י דין תורה, והלך הגר"י להאדמו"ר מצאנז שליט"א וללא אומר ודברים נתן לאותו יהודי את כל הכסף, ללא שום דרישת אחוזים וכדו'].

ג'. בענין טענת אאמו"ר שליט"א שבעל עסק שלוקח את המע"מ הוא גונב מהלקוחות ולא מהמדינה, העירוני אחי הרה"ג דוד שליט"א שהלא מדובר באדם שלא קיבל חשבונית על הקנייה, וא"כ תמיד יכול לומר המוכר אני קבעתי את המחיר בשווי כזה, ודוק ותשכח שהמע"מ כיום שבעה עשר אחוזים, שהוא בערך שתות שנאמר בהונאה.

לע"נ חטון קלרה בת סלחה ע"ה

לתגובות והערות ולהצטרפות לקבלת העלון במייל

zx0527103930@gmail.com

ניתן לשמוע את השיעורים בקו פלפולא דאורייתא – 074

7964884 וכן בקול הלשון תחת השם הרב רפאל סוויד

השיעור מתקיים מידי יום רביעי בשעה 23:15–23:45

בביהכ"ס היכל אברהם צבי רח' נחשוני 3 ב"ב

לרגל הדפסה מחודשת של הספר "מנחת

רפאל", וכן לרגל הוצאת "מנחת רפאל" חלק

ב' בעוד חודשיים בעז"ה,

ניתן להנציח את יקירכם בספר זה

לפרטים 055-6770051